

PAZARIN PENCERESİNDEN

Mazhar Osman'a görün...

SELÇUK EREZ

Pek eskiden değil, belki on-on beş yıl önce, zirvalayanlara, "Sen git de bir Mazhar Osman'a görün!" derlerdi. Türkiye'de yaygın olarak bilinen bu akıl hastalıkları uzmanı kimdi? Bu adamı tanımanın önemini eski nöroloji hocalarımızdan (ve tabii ki İstanbul'un eski vali ve belediye başkanlarından) Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay şöyle vurguluyordu:

- Mazhar Hoca, öyle girift renklerle tersim edilmiş bir tablodur ki derinliğine nüfuz etmeden onun hakkında hüküm verilemez... Onun resmi hayatı, ilmi biyografyası malumdur. Fakat onları nasıl hazırladı? Cidal sahasındaki başarılarını nasıl elde etti? Mazhar Osman'ın iç ve dış hayatındaki hususiyetler nelerdir? Bunları ..tanımak ve tanıtmak lazımdır. Bu soruları cevaplama, onun ölümünün 50. yıldönümünde, Liz Behmuaras'a nasip olmuştur! Liz, tıp tarihçilerimizden biri değildir; önce bir araştırmacı, bir gazeteci, sonra ciddi biyografi çalışmalarıyla ("Kimsin Jak Samanon?" ve "Yüzyıl Sonu Tanıklıkları") dikkatimizi

Mazhar Osman...

çekmişti. Şimdi "Mazhar Osman"ı okudukça hem iyi bir biyografyacı hem de edebi yönü giderek ağır basan bir yazar karşısında bulunduğumuzu kavramaktayız.

Mazhar Osman, Türk tıbbının önemli kişilerindendir: Ülkemizde, akıl hastalıklarının tanı ve sağaltımında çağdaşlaşmanın öncüsüdür: 1915'te Edirne'deki bimarhanede bulunan akıl hastalarının zincirlerini çözüp hastaları modern psikiyatri tedavisi uygulanan bir hastaneye gönderen odur; 1924'te akıl hastalarının tedavisi için elverişli olmayan Toptaşı Bimarhanesi kapatıldığında Bakırköy Akıl Hastanesi'ni kuran odur.. 1933'te gerçekleştirilen üniversite reformunda, psikiyatri kliniği ordinaryüs profesörlüğüne atanmıştı (bu reformda tıp fakültesinde hemen hemen bütün diğer kürsülerin başına Almanya'dan gelen hocalar getirilmişti).

İyi bir biyografide neler bulunur? Michael Holroyd, "Tarih ekonomik ve politik havanın geriye dönük çizimidir. Tarihte bulunmayan, eksik olan nedir? Bu havanın estiğinde üşüttüğü ya da ısıttığı insanoğlu! Bu da biyografilerin konusudur!" demiştir; bu iyi bir kıstastır.

Biyografi bir de objektif olmalıdır.

Bu açılardan değerlendirdiğimizde, birçok belge incelenerek ve çok sayıda insanla konuşularak (bu kaynakları kitabında belirtmektedir) şekillendirilmiş olan bu yapının iyi bir biyografi olduğu sonucuna varmaktayız.

Yazar, sadece Mazhar Osman'ı, çok sayıda belge okuyup ve bileninden sorarak değil, aynı zamanda onun sosyal çevresi ve çağının özelliklerini de ayrıntılarıyla inceleyerek yansıtmıştır.

Mesela, Mazhar Osman'ın doğumunu aktaran şu satırlar o zamanın ev doğumlarına tanık olanların anlattıklarıyla eksiksiz örtüşmektedir: "Müslüman kadınlar, ebeyle birlikte hep bir ağızdan selat-ü selam çekmeye koyulurken, Kirya Melponi, Meryem Ana'ya ilahiler okuyor, haç çıkarıyordu. Saat onda, sağlıklı bir oğlan dünyaya geldi. Kadınlar, Atiye'nin gür saçlarının ucunu örüp ağzına soktular ve öğürtüp 'sonunu' getirttiler."

Biyografiler yazılırken ve eleştirilirken, Bernard Shaw'un vaktiyle Kraliçe Viktoria konusunda söyledikleri de anımsanmalıdır: "Biz kraliçemizin, bütün eşlerin en iyisi, annelerin en müşfikli.. olduğunu biliyoruz.. Açlıkların, gemi kazalarının, devrilen trenlerin onu nasıl üzdüğünü hep belledik; İskenderiye'yi fetheden, Hindistan'ın imparatoriçesi olan da o değil miydi? Şu anda onu tanıyan ama onu bu kadar sevmeyen birinin kitabına her şeyden çok ihtiyacımız vardır!"

Behmuaras'ın kitabını bu açıdan da irdelediğimizde olumlu sonuçlara varmaktayız: Mazhar Osman'ın İkinci Harp'ten hemen önce Almanya'ya gezdiğinde Naziler konusunda kaleme aldıkları, kadın-erkek ilişkileri ve hakları konusunda duyarsızlığı gibi konular da hasıraltı edilmeden yansıtılmıştır. Bu yaşamöyküsü, konu edindiği kimseyi yan tarifi ilan eden yapıtlardan değildir.

Mazhar Osman, yaşının son yıllarında bazı ciddi sağlık sorunlarıyla mücadele ederken daha çok cebelleşir: Öğrencileri onu yalnız bırakmazlar.. Bir gün solunum güçlüğü çekerken, oksijen tüpü tıkanınca, "Vasil nerede? Vasil'i çağırın da buna bir şey keşfetsin bakalım!" der.

Pratik buluşlarıyla çözüm sağlayan Vasil'in gelmesini ister, ama orada bulunanlar anlamazlar, o durumda bile 'espri' yaptığını sanırlar; Vasil'i çağırılmazlar. O zaman, hoca, bütün gücünü toplayıp doğrulmuş ve onlara dik dik bakmıştır.. tıpkı klinikte bir şeyler ters gittiğinde bunu fazla azarlamadan bildirmek istediği zamanlardaki gibi..

Bu kitabın sonuna vardığımda, Liz Behmuaras'ın Hoca'yı, ölümünden yarım yüzyıl sonra, birçok öğrencisinden daha iyi anlayıp çözümlediğini fark ediyorum ve "Mazhar Osman, Liz Behmuaras'a seslenebilseydi, herhalde Hollandalı şair Judith Herzberg'in bir şiirinde dediklerine benzer şeyler söylerdi" diye düşünüyorum: "..Bunadığım zaman -

kucağımda köpeğim, battaniyem...Seninle konuşacağım uykumda - Anlıyorsun şimdiden - anlatmak isteyeceklerini - o kurumuş dalın - Kırılıp gitmem öyle - (Ben) uçuşan bir şeytan tüyüne benzerim.."

